

Závěr

Jako cíl své diplomové práce jsem si v úvodu stanovila popsat, analyzovat a zhodnotit proces harmonizace daní v Evropské unii. Vzhledem k tomu, že v oblasti přímých daní nebylo doposud dosaženo větších úspěchů, soustředila jsem se na daně nepřímé, především na daň z přidané hodnoty a selektivní spotřební daně. Tento úkol se však v průběhu mé práce ukázal mnohem těžším, než jsem si zpočátku myslela, neboť harmonizační proces je procesem velmi složitým a nepřehledným a lze na něj nahlížet z mnoha různých aspektů. Při studiu pramenů jsem se také neustále setkávala s nedostatkem literatury, která by se této problematice uceleně věnovala.

Dovoluji si zhodnotit, že se mi podařilo poskytnout souhrnný náhled na proces harmonizace daní, jeho východiska, nástroje a postupný vývoj v oblastech daně z přidané hodnoty, spotřebních daní, ale i daňové spolupráce, a právě zde vidím největší přínos celé práce. Při hledání odpovědi na otázku, zda je harmonizace daní v Evropské unii potřebná nebo dokonce nezbytná jsem však došla k závěru, že odpověď na ní není zdaleka jednoznačná. Někteří odborníci harmonizaci označují za nezbytnou, především v souvislosti se zabezpečením fungování jednotného trhu. Pravdou je, že bez určité míry spolupráce členských států především v oblasti nepřímých daní si lze fungování vnitřního trhu a uplatňování základních svobod představit těžko, na druhou stranu nelze potřebu harmonizace absolutizovat a přehlížet negativní dopady harmonizačního procesu. Otázku, zda harmonizovat či nikoli, je tedy nutné klást ve vztahu ke konkrétní oblasti a soustředit harmonizační aktivity tam, kde mají pozitivní dopad. Vzhledem k tomu, že daňová politika nepatří do výlučných politik Společenství, je také nezbytné respektovat politiky národních vlád a v souladu se zásadou subsidiarity vyvíjet činnost jen v těch oblastech, kde cílů nemůže být uspokojivě dosaženo členskými státy.

První snahy o harmonizaci daní v Evropských společenstvích můžeme sledovat od jejich založení, neboť už již v původním znění Smlouvy o ES nalezneme články použitelné jako východiska pro úpravu této problematiky. Zpočátku byla plánována celková harmonizace struktury i sazeb daní, v průběhu vývoje se však tento postup ukázal nereálným a proto bylo od této myšlenky upuštěno. V současné době má sbližování daňových soustav jednotlivých členských států přinést především odstranění překážek fungování jednotného vnitřního trhu, proto je největší pozornost věnována

nepřímému zdanění, u kterého se vliv na fungování jednotného trhu projevuje nejvýrazněji. Nejčastěji používanými nástroji harmonizace jsou směrnice, které zavazují členské cíle co do cíle, čímž umožňují respektovat národní zvláštnosti jednotlivých členských států. V oblasti, kde je potřeba striktněji jednotné úpravy, jako je například oblast spolupráce daňových správ, bývá využíváno nařízení, která mají v členských státech bezprostřední účinky.

Harmonizace v jednotlivých oblastech dosáhla rozdílných stupňů sjednocení. V rámci harmonizačního procesu daně z přidané hodnoty se podařilo dosáhnout největšího úspěchu tím, že došlo k zavedení a sjednocení systému DPH uplatňovaného v členských státech. Původní plánované sjednocení daňových sazeb však ztroskotalo na neochotě jednotlivých členských států a došlo pouze ke stanovení počtu sazeb a jejich minimální výše. Mezi sazbami v členských státech tak nadále existují značné rozdíly a oblast sazeb je poměrně nepřehledná i s ohledem na vymezení okruhu zboží podléhajícího sníženým sazbám a řadu individuálních výjimek a přechodných opatření. Osobně se domnívám, že by v některých ohledech bylo přínosnější slevit z cílů celkové harmonizace a ponechat danou oblast neupravenou, než se ji snažit upravit za cenu povolení nespočetných výjimek. Přístup k jednotlivým členským státům by měl být pokud možno rovný, samozřejmě za respektování jednotlivých národních odlišností.

Od neúspěchu při sjednocení daňových sazeb se odvíjí i nedosažení plánovaného zavedení společného režimu založeného na principu země původu. I když se do budoucna stále počítá s jeho zavedením, podle mého názoru je uskutečnění tohoto kroku zatím v nedohlednu. Další aktivity by se tedy měly soustředit raději na zjednodušení systému stávajícího, neboť ten shledávám velmi složitým a nepřehledným - ani po jeho podrobném studiu se neodvážuji prohlásit, že bych podrobně porozuměla všem jeho aspektům, a na základě toho usuzuji o jeho administrativní náročnosti pro jednotlivé plátce daně.

V procesu harmonizace spotřebních daní narážely aktivity evropských institucí na ještě větší odpor členských států daný především historickým vývojem a různorodostí národní produkce. Kladně zde lze zhodnotit sjednocení obecného režimu výběru těchto daní a okruhu výrobků, které spotřební dani podléhají. Naopak sjednocení daňových sazeb dosaženo nebylo, stanoveny byly pouze sazby minimální, které jsou

však často nízké až nulové, a jejich harmonizační efekt lze tedy snadno zpochybnit, což potvrzují i značné rozdíly mezi sazbami jednotlivých států.

Nejpozitivněji osobně hodnotím harmonizační aktivity v oblasti spolupráce daňových správ, kde došlo k zavedení postupů pro společnou výměnu informací mezi členskými státy. Vzájemná spolupráce v oblasti daňové administrativy je podle mého názoru, zejména po odstranění celních kontrol, nezbytná pro usnadnění pohybu zboží a služeb při intrakomunitárních plněních a napomáhá omezovat možnost daňových úniků. Hledání společných taktik a postupů v tomto směru lze tedy jedinečně podporovat, nesmí však vést k přílišné administrativní zátěži.

Z pohledu České republiky si dovoluji zhodnotit, že bylo dosaženo sladění právních předpisů na úrovni obvyklé v ostatních členských státech. Postupu při harmonizaci daní v ČR lze však vytknout mnoho chyb, jako například krátké legisvakantní lhůty pro seznámení s novou úpravou, dezinformovanost veřejnosti, pouhé přejímání některých ustanovení bez sledování celkového smyslu a vnitřních vazeb celého systému apod. Harmonizační proces není procesem statickým, ale naopak dynamickým, a je proto nezbytné neustále sledovat a vzájemně koordinovat vývoj právní úpravy na úrovni EU a národního právního řádu. Česká republika by se zároveň měla postupně propracovat z role pasivního příjemce již zavedených harmonizačních předpisů na aktivního spolutvůrce harmonizačních reforem, kde by měla vedle společných cílů Společenství hájit a prosazovat vlastní národní zájmy. V tomto ohledu bychom neměli harmonizační proces brát jako nezvratný a nutný postup, ale vždy bychom se měli zamýšlet nad opodstatněností jednotlivých ustanovení a soustředit aktivity do oblastí, kde je sblížení daňových systémů skutečně přínosné pro fungování jednotného trhu i ekonomik jednotlivých členských států.